

Білостоцький державний університет
(м. Білосток, Республіка Польща)

The branch of the University
of Bialystok in Vilnius
Faculty of Economics
(Lithuania)

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра приватного права

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ:
ЗАКОНОДАВЧЕ РЕАГУВАННЯ
НА ГЕОПОЛІТИЧНІ Й ІСТОРИЧНІ ПРОБЛЕМИ

ПРАВОВІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: ЗАКОНОДАВЧЕ РЕАГУВАННЯ НА ГЕОПОЛІТИЧНІ Й ІСТОРИЧНІ ПРОБЛЕМИ

.....

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної онлайн конференції

6 грудня 2022 року
м. Чернівці

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра приватного права

Білостоцький державний університет
(м. Білосток, Республіка Польща)

The branch of the University of Bialystok in Vilnius
Faculty of Economics
(Lithuania)

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**Правові виклики сучасності:
законодавче реагування
на геополітичні й історичні проблеми**

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної онлайн конференції
6 грудня 2022 року
м. Чернівці

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 340.134:[327:911]](082)
П 685

Редакційна колегія:

Гетьманцева Ніна Дмитрівна, докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри приватного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*голова*);

Кіріяк Оксана Василівна, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри приватного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*відповідальний секретар*);

Ярошенко Олег Миколайович, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, проректор з навчально-методичної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Бутирський Андрій Анатолійович суддя господарського суду Чернівецької області, доктор юридичних наук, професор;

dr hab. Mięczyława Zdanowicz, prof. UwB завідувачка кафедрою європейського права Uniwersytet w Białymstoku;

dr hab. Anna Doliwa-Klepaska, prof. UwB кафедра європейського права Uniwersytet w Białymstoku;

dr Elżbieta Majewska - Branch of the University of Białystok in Vilnius.

П 685 **Правові** виклики сучасності : законодавче реагування на геополітичні й історичні проблеми : Матеріали III Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 6 грудня 2022 року) / [редкол.: Н.Д. Гетьманцева (голова), О.В. Кіріяк (відпов. секр.) та ін.]. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 345 с.

ISBN 978-966-423-760-1

До збірника увійшли матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Правові виклики сучасності: законодавче реагування на геополітичні й історичні проблеми» (Чернівці, 6 грудня 2022 року).

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах.

Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 340.134:[327:911]](082)

ISBN 978-966-423-760-1

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романів Х.Б. Жити гідно як зміст права на життя. Юридичний електронний журнал. 2021. №7. С.314-316 URL: http://lsej.org.ua/7_2021/81.pdf
2. Кузьменко Я.П. Теоретико-правові засади права людини на життя : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Запоріжжя, 2015. 196 с.
3. Лінник Н.В. Права людини як категорія та цінність права. Актуальні проблеми філософії права: правова аксіологія : матеріали Міжнародного круглого столу. Одеса : Фенікс, 2012. С. 104–106.
4. Мікуліна М.М. Право на життя як складова приватності фізичної особи. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2013. № 1 (7). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Choasp_2013_1_25.
5. Кузьменко Я.П. Право людини на життя: історико-правові аспекти. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. №3. С.23 (С.23-25). URL: http://lsej.org.ua/3_2015/6.pdf
6. Красицька Л.В. Цивільно-правове регулювання особистих немайнових прав громадян : [монографія] / Л. В. Красицька. Донецьк: ДІВС МВС України, 2002. 164 с.
7. Джуська А.В., Палюх А.Я. Конституційне право людини на життя в Україні: сучасний підхід URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/scientbul/article/download/1169/1176/>
8. Ковальчук О.Б., Редько А.В. Захист права на життя: окремі аспекти в контексті сучасних ризиків URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21479/26.pdf>
9. Порошук С.Д. Право людини на життя як об'єкт нормативноправового регулювання: сучасний стан, проблеми в Україні. Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України. Луганськ : Ін-т внутр. справ МВС України, 1998. Вип. 2. С. 3–6.

Людмила Остафійчук

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри процесуального права.

Юридичний факультет.

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

(м. Чернівці, Україна)

ORCID: 0000-0003-4882-1038

ПРО ПРАВО БУТИ ЗАБУТИМ

«Право бути забутим» отримало розголошу після рішення Суду ЄС у 2014 році (Google Spain SL, Google Inc. проти Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González) [1] і створило прецедент для положення про право на видалення, яке міститься в Загальному регламенті захисту даних (GDPR), який регулює як збираються, обробляються та видаляються персональні дані.

Про право бути забутим йдеться в пунктах 65, 66 і статті 17 GDPR. У них сказано: «Суб'єкт даних повинен мати право на виправлення персональних даних, що стосуються його чи неї, і «право бути забутим», якщо збереження таких даних порушує цей Регламент або законодавство Союзу чи держави-члена, якому підпорядковується контролер. Зокрема, суб'єкт даних повинен мати право на видалення та припинення обробки його чи її персональних даних, якщо персональні дані більше не потрібні для цілей, для яких вони збираються чи обробляються іншим чином, якщо суб'єкт даних відкликав його або її згода або заперечення проти обробки персональних даних, що стосуються його або її, або якщо обробка його або її персональних даних іншим чином не відповідає цьому Регламенту. Це право актуальне, зокрема, якщо суб'єкт даних дав свою згоду в дитинстві та не повністю усвідомлював ризики, пов'язані з обробкою, і пізніше хоче видалити такі персональні дані,

особливо в Інтернеті. Суб'єкт даних повинен мати можливість скористатися цим правом, незважаючи на те, що він чи вона більше не є дитиною. Проте подальше зберігання персональних даних має бути законним, якщо це необхідно для реалізації права на свободу вираження поглядів та інформації, для дотримання правового зобов'язання, для виконання завдання, яке виконується в суспільних інтересах або в інтересах суспільства. здійснення офіційних повноважень, наданих контролеру, на підставі суспільних інтересів у сфері громадського здоров'я, для цілей архівування в суспільних інтересах, цілей наукових чи історичних досліджень чи статистичних цілей, або для встановлення, здійснення чи захисту правових вимог.

Щоб зміцнити право бути забутим в онлайн-середовищі, право на видалення також має бути розширено таким чином, щоб контролер, який оприлюднив персональні дані, був зобов'язаний інформувати контролерів, які обробляють такі персональні дані, щоб видалити будь-які персональні дані. посилання на ці особисті дані, їх копії чи копії. При цьому контролер повинен вжити розумних заходів, беручи до уваги наявну технологію та засоби, доступні контролеру, включаючи технічні заходи, щоб повідомити контролерів, які обробляють персональні дані, про запит суб'єкта даних» [2].

Вівіан Редінг зазначила, що право бути забутим не є абсолютним правом. Бувають випадки, коли існує законний і юридично обґрунтований інтерес зберігати дані в базі даних. Гарним прикладом є архів газети. Зрозуміло, що право бути забутим не може дорівнювати праву на повне стирання історії. Також право бути забутим не має бути пріоритетним над свободою вираження думок або свободою ЗМІ [3].

У статті 17 GDPR викладено конкретні обставини, за яких застосовується право бути забутим. Фізична особа має право на видалення своїх персональних даних, якщо: 1) особисті дані більше не потрібні для мети, для якої організація їх спочатку збирала або обробляла; 2) організація покладається на згоду особи як законну основу для обробки даних, і ця особа відкликає свою згоду; 3) організація покладається на законні інтереси як своє обґрунтування для обробки даних особи, особа заперечує проти такої обробки, і для організації немає переважаючого законного інтересу продовжувати обробку; 4) організація обробляє персональні дані для цілей прямого маркетингу, і особа заперечує проти такої обробки; 5) організація незаконно обробляла персональні дані фізичної особи; 6) організація повинна видалити персональні дані, щоб виконати юридичне рішення чи зобов'язання; 7) організація обробила персональні дані дитини, щоб запропонувати свої послуги інформаційного суспільства.

Однак право організації обробляти чийсь дані може переважити право бути забутим. Ось причини, наведені в GDPR, які переважають право на видалення: 1) дані використовуються для реалізації права на свободу вираження поглядів та інформації; 2) дані використовуються для виконання правової постанови чи зобов'язання; 3) дані використовуються для виконання завдання, яке виконується в суспільних інтересах або під час виконання офіційних повноважень організації; 4) дані, що обробляються, необхідні для цілей охорони здоров'я та служать інтересам суспільства; 5) дані, що обробляються, необхідні для здійснення профілактичної або професійної медицини. Це стосується лише випадків, коли дані обробляються медичним працівником, який зобов'язаний зберігати професійну таємницю; 6) дані представляють важливу інформацію, яка служить суспільним інтересам, науковим дослідженням, історичним дослідженням або статистичним цілям, і де видалення даних може зашкодити або призупинити прогрес у досягненні результату, який був метою обробки; 7) дані використовуються для встановлення правового захисту або для здійснення інших правових вимог [4].

Отже, право бути забутим узгоджується з правом людини на доступ до своєї особистої інформації в статті 15 GDPR, однак це не абсолютне право. Якби це було так, критики, які стверджують, що право бути забутим означає не що інше, як переписування історії, мали б рацію. Таким чином, GDPR проходить тонку межу щодо зберігання даних.

Розмірковуючи над правом на забуття в Інтернеті, Пітер Флейшер вважає, що для більшості людей це спроба дати їм право змити цифровий бруд, або видалити незручні речі, або просто почати все заново. Право бути забутим часто охоплює три різні поняття, які деякі люди хочуть забути, кожне з яких пропонує все більші загрози свободі слова.

Перша категорія є найменш суперечливою: «Якщо я опублікую щось в Інтернеті, чи маю я право видалити це знову?» [5] Це стосується випадків, коли я публікую фотографію у Facebook, а потім, подумавши, хочу її видалити. Оскільки Facebook та інші сайти соціальних мереж уже дозволяють мені це робити, створення тут юридично закріпленого права є здебільшого символічним і абсолютно не викликає заперечень.

Але право на видалення даних стає набагато суперечливішим, коли йдеться про другу категорію Флейшера: «Якщо я щось публікую, а хтось інший скопіює це та повторно розмістить на своєму власному сайті, чи маю я право це видалити?» [5] Уявіть собі, підліток шкодує, що опублікував на своєму сайті фотографію, на якій зображена вона з пляшкою пива, і, видаливши її, згодом виявляє, що кілька її друзів скопіювали та повторно опублікували фотографію на своїх сайтах. Якщо вона просить їх видалити фотографії, а її друзі відмовляються або їх неможливо знайти, чи повинен Facebook бути змушений видалити зображення з альбомів її друзів без згоди власників виключно на підставі заперечень підлітка?

Третя категорія запитів Флейшера на видалення: «Якщо хтось інший розміщує щось про мене, чи маю я право це видалити?» [5]. Це, звісно, викликає найсерйозніше занепокоєння щодо свободи слова, наприклад, Верховний суд США постановив, що штати не можуть ухвалювати закони, які обмежують ЗМІ поширювати правдиву, але незручну інформацію, таку як ім'я жертви зґвалтування, якщо інформація була отримана законним шляхом [6].

Тому, перед тим, як скористатися своїм правом на забуття потрібно думати, яку інформацію поширювати про себе в Інтернеті, а яку зберегти повністю приватною. Інтернет не має градації між пам'яттю, туманними спогадами та забуванням. Комп'ютери так не працюють. То ж питання: Чи варто просто навчити «забувати» Інтернет? Чи має вміст в Інтернеті автоматично закінчуватися? Чи слід запрограмувати автоматичне закінчення терміну дії дописів користувачів у соціальних мережах, тощо?, – видаються актуальними. Але, з урахуванням українського сьогодення, відмітимо, що усі інтернет-платформи, які використовуються для розміщення та передачі інформації, збирають сліди, деякі з яких є ідентифікаційною інформацією повністю або частково. Наразі Інтернет-ресурси допомагають збирати інформацію та дані про злочини росії проти України і українців. І важко уявити, що колись українські суди вирішать, що рашистські вбивці повинні мати можливість видаляти всі посилання на свої переконання через певний період часу, чи подібний стандарт застосовуватиметься до всього Інтернету. Історію треба пам'ятати, а не забувати, навіть якщо вона болісна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González: JUDGMENT OF THE COURT (Grand Chamber), 13 May 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62012CJ0131>
2. General Data Protection Regulation (GDPR). URL: <https://gdpr.eu/article-17-right-to-be-forgotten/>
3. Viviane Reding, Vice President, Eur. Comm'n, The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe the Standard Setter for Modern Data Protection Rules in the Digital Age 5 (Jan. 22, 2012), available at URL: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/12/26&format=PDF>
4. Everything you need to know about the «Right to be forgotten». URL: <https://gdpr.eu/right-to-be-forgotten/>
5. Peter Fleischer, Foggy Thinking About the Right to Oblivion, PRIVACY . . . ? (Mar. 9, 2011), URL: <http://peterfleischer.blogspot.com/2011/03/foggy-thinking-about-right-to-oblivion.html>
6. Florida Star v. B.J.F., 491 U.S. 524 (1989).